

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOSTE

Izdatje dnevno razen nedelj in praznikov.

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOSTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopis je ne vreduje.

Narodna: Zdajnjina države (izven Cijene) in Canada \$8 na leto, \$1.50 za pol leta in 75¢ za tri meseca; Chicago in New Jersey \$4.50 na leto, \$2.25 za pol leta, \$1.12 za tri meseca.

Naziv za vse, kar ima stik z Slovem:

"PROSVETA"

2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovenske National Benefit Society

Issued daily except Sundays and Holidays OWNED BY SLOVENE NATIONAL BENEFIT SOCIETY

Advertising rates on agreement

Subscription: United States (except Chicago and Canada \$8 per year; Chicago and foreign countries, \$4.50 per year).

Address:

"PROSVETA"

2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Kapitalizem nima duše.

Rosielaire je majhno mestec na jugu v državi Illinois. Nepoznano je bilo v javnosti in ogromna večina Američanov sploh ni vedela, da se nahaja mesto s takim imenom v Združenih državah. Mesto je rudarsko in tamkajšnji rudarji spravljajo na svitlo rudo, ki je postala posebno dragocena, od kar divja divje klanje v Evropi.

Rudniški baroni so z ležem pestejo vladali v mestu. Rudarji so določili mezzo, ki ni zadostovala za življenske potrebe in jim je omogočila le nekakšno životarenje. Rudniškim baronom se je premoženje množilo od dne do dne, rudarji so pa z vsakim dnem postajali bolj siromašni, vedno bolj, trdo priklenjeni k mukotrpnemu delu. Razmere so bile take, kakor če bi bili rudarji že na tem svetu obsojeni v peklo, iz katerega ni rešitev.

Dividende so naraščale, ki so jih rudniški baroni vsako leto razdelili med seboj, kot lepo, maneno počelo. Rudarji so garali pod zemljo 10 do 12 ur vsaki dan in za \$1.50 do \$2.00 dnevne plače. Obsojeni so bili na trdo delo kot nekdanji galejski sužnji, katerim žarek veselja ne posveti v njih življenje. Izgledalo je, da položaj rudarjev ostane vekotrajno neizpremenjen. Očetje so sužnji in njih otroci ostanejo tudi rohozi rudniških baronov.

V letu se je pojavilo neprizakovano in izredno gibanje med američkimi delave. Od povod je prihajal klic po organizaciji, po boljših delavnih razmerah, skrajšanju delavnika in povrašnju mezd za vsled neznesne in naraščajoče draginje. Ta klic so slišali tudi rudarji v Rosielairu in v njih dušah se je rodila misel, da postanejo močni, če so organizirani in skupaj zahtevajo zboljšanje tužnih razmer.

Pozamič so prosili leta in leta, a izkorisčevali so se rogalji njih prošanjem; niso jih ganili izgarani rudarji, ne blede in izstradane žene in otroci rudarjev.

Rudarji so se naveličali proti. Organizirali so se in predložili svoje zahteve. Izkorisčevali so odgovorili na te zahteve zaničljivo, z zasmehom, ki so v navadi pri ljudeh, ki nimajo duše, katerim so več dividende kot pravica. Brutalno so povedali rudarjem, da v Rosielairu ne trete organizacije.

Najeli so vuhune in prisluškovanje, ki so imeli nalog, da izvabijo, o čem se pogovarjajo rudarji in kateri rudarji so najbolj delavni za organizacijo. Pričeli so odpustiti rudarje, ki so spodbujali svoje tovariše, da v slogi jemne. Rudar, ki je bil odpuščen, je bil obenem tudi postavljen z njegovo družino pod kap. Z odpovedjo dela mu je bilo odpovedano tudi stanovanje v raztrgani bajti, ki je lastnina družbe. Tako so bile razmere čimudaj bolj na psa, dokler ni bila struna tako napeta, da je morala početi.

Družbi primanjkuje stavkokavez. Yonkers, 4. oktobra. — Cestnozeleznika družba v Yonkersu ima le 15 stavkokavez, ki jih lahko uporabi na vozovih, ker mestna odredba zahteva, da se mora vsak motornik ali sprevidnik učiti najmanj petnajst dni, preden je sposoben opravljati službo.

V minolem tednu je občinski svetovalec Davis imel namen, predlagati občinskemu svetu, da preklici mestno odredbo. Imel je lepo spisan predlog v žepu, a postal mu je tesno pri sreču, ko je videl, da je mestna dvorana napolnena s štrajkarji.

Mleko bo pila zemlja, da le ne pride v roke.

Ithaka, N. Y., 4. oktobra. — Organizirani farmarji so zaplenili na stotine kvortov mleka v mestnih Dryden in Virgil, ki je bilo namenjeno za veliko mlečarsko družbo Borden, ki razprodaja mleko na drobno.

Ravnatelj Bordenove družbe je pozval šerifa Mackayja v Dryden in ga prosil za "varstvo."

Avtomobil, na katerem so sedeli organizirani farmarji, je obiskal vse farmarje v okolju. Povarili so farmarje, naj nikar ne prodajajo mleka Bordenovi družbi in drugim velikim mlečarskim družbam, ker bo v nasprotnem napovedan.

V juniju so rudarji vstavili delo, ker je življenje v takih razmerah postalo zanje neprenosno muka. Prenašati niso mogli več stranske revščine in bič njih gospodarjev jih je opletal tako hudo, da se je njih življenje dalo primerjati te životarenje indijskih in kitajskih kultov. Če niso hoteli izgubiti sploščevanja do samih sebe, so morali zastaviti in upreti se takim ponizevalnim razmeram.

Izkoriščevali so v velikih mestih najti klateže iz človeških življenskih mlin, katerim je člo-

veško življenje toliko vredno kot pišček orah. Najeta sodrža je prila v Rosielaire, da vzdržuje "red in mir." Učak izkorisčevalcev je podieli klatežem, pred katerimi je človeška družba najbolj varna, če sede za jetniškim zidovjem, moč, da so bili več kot obstoječi zakoni, ki varujejo pravice ameriških državljanov.

Kapitalistično časopisje ni moglo zakrieti, da so bili štrajkarji rojeni onkraj Atlantika, kjer je anarhizem domaća prikazan. Rudarji v Rosielairu so pristni Američani, ki lahko pokažejo na tri do štiri ameriške generacije, in vendar se jim je odtrgala nit potrežljivosti. V odločilnem trenotku, ko so rudarji odložili orodje, niso kapitalistični dnevnički apelirali na izkorisčevalce, naj priznajo zahteve v Ameriki rojenih in prisotnih američkih delavev. Kapitalistično časopisje so bili pristni američki delavev ravnotoliko, kot če bi zaštrajkali kitajski ali japonski delavev, ki so se šele pred enim tednom priselili v Ameriko. To potrdi resnico, da kapitalisti ne dajo nič na to, kje so delavevi rojeni in odkod prihajajo, dokler delajo poceni in so potrežljivi.

V pričo dogodka, ki so se odigrali v Rosielairu, se pojavlja vprašanje, če je v državi Illinois dovoljeno, da lahko izkorisčevalci uvažajo v mirno rudarsko mesto klateže, katerih rokodelstvo je, da vbjajajo ljudi, ki se rogajo za konom in v ustavi zajamčenim pravicev.

Odgovor na vprašanja dobimo, da so izkorisčevalci vseh strok organizirani, izvajajo svoj vpliv v politiki in v kapitalističnih dnevnikih. V legislaturi sedi pretežno večina zagovornikov kapitalističnih interesov, ker so bili delavevi tako nespametni, da so glasovali za.

Dvakrat so artilirali Haydens po neki stari odredbi radi nedostojnega obnašanja in grdega jezika. Na to je mestni svet sprejel odredbo, ki prepoveduje shode na ulicah.

Socialistično organizirani delavevi so na to nabrali denar in zadevo predložili sodišču. Vršili sta dve obravnavi in zagovornik je jasno dokazal, da je mestna odredba v protislovju s svobodo govora, ki je zajamčena v ustavi.

Kapitalizem nima duše in ne pozna usmiljenja in pravice. Kapitalizma se ne more reformirati, ampak se ga lahko le odpravi. Da se to izvrši pa ne zadostuje le delavščka strokovna organizacija, marveč se morajo delavevi organizirati tudi politično.

Iz delavskega sveta.

(Nadaljevanje na prve strani)

pride miljeni v mesto, dokler je ta kapitalistična zahteva odvisna od njega. Izrazil se je sledete:

"Dokler so te razmire, se ne bom obrnil na govorjenja ali otkritja kratega šerifa za pomoč ali vojsko varstvo. Prepričan sem, da je policija v Yonkersu los svoji napad. Uradniki družbe so znobili, ko so v nedelji poslali vozove na ulice, da vzdržijo promet, ko je na tisoče ljudi bilo pripravljenih cestnozelezniki promet v mestu in okolišu."

Američke delavee čakajo še hudi boji, da bo priznana svoboda govora, kot je zapisana v ustavi.

Cestnozeleznika stavka je ustavila promet.

Rudar.

Albany, N. Y., 4. oktobra. — Cestnozeleznika družba se ni oziroma na ultimat svojih uslužbencev, v katerem so jasno povedali, da bo cestnozelezniki promet ustavljen v 48 urah, če družba ne sprejme odpuščenega motornika z upor v službo in mu da priliko, ker je dovoljeno govoriti v gled. v dvoranah in na praznih stavbiščih. Po tej razsodbi je dovoljeno svoboda govora le na privatni lastnini.

Američke delavee čakajo še hudi boji, da bo priznana svoboda govora, kot je zapisana v ustavi.

Cestnozeleznika stavka je ustavila promet.

Barberton, O.

Cestnozeleznika družba se ni oziroma na ultimat svojih uslužbencev, v katerem so jasno povedali, da bo cestnozelezniki promet ustavljen v 48 urah, če družba ne sprejme odpuščenega motornika z upor v službo in mu da priliko, ker je dovoljeno govoriti v gled. v dvoranah in na praznih stavbiščih. Po tej razsodbi je dovoljeno svoboda govora le na privatni lastnini.

Američke delavee čakajo še hudi boji, da bo priznana svoboda govora, kot je zapisana v ustavi.

Cestnozeleznika stavka je ustavila promet.

Rudar.

Chisholm, Minn.

Ne morem drugače, kot da vam

je zelo pojasnil nektere stvari glede štrajka, ki se je končal tako slabo za vas.

Nekateri se jezijo nad Finei in nad bivšim tukajšnjim I. W. W. organizatorjem.

Dolžijo jih, da so samo oni krivi,

da je bil štrajk v čezljaku okrožju zgrubljen.

Znano je, da so že na celem "renču" bili delavevi prej

na štrajku, kot mi na Chisholmu.

Že en teden dni pred začetkom stavke vel je nek tajanstveni duh

med rudarji in vse je težko pričakovati poselja za odločitev orodja za boj v doseglo naših pravie.

Stavka se je načakrat različila na

vse strani, kot mogočen val vode,

kterega ne more vstaviti nobenega

ovira. Kaj bi se bilo tisti čas zgodilo z osebo, katera bi bila toliko

predprzna, da bi bila stopila pred

množico navdušenih štrajkarjev

rekoč: "Mi nismo še pripravljeni

za boj v doseglo naših pravie.

Stavka se je načakrat različila na

vse strani, kot mogočen val vode,

kterega ne more vstaviti nobenega

ovira. Kaj bi se bilo tisti čas zgodilo z osebo, katera bi bila toliko

predprzna, da bi bila stopila pred

množico navdušenih štrajkarjev

rekoč: "Mi nismo še pripravljeni

za boj v doseglo naših pravie.

Stavka se je načakrat različila na

vse strani, kot mogočen val vode,

kterega ne more vstaviti nobenega

ovira. Kaj bi se bilo tisti čas zgodilo z osebo, katera bi bila toliko

predprzna, da bi bila stopila pred

množico navdušenih štrajkarjev

rekoč: "Mi nismo še pripravljeni

za boj v doseglo naših pravie.

Stavka se je načakrat različila na

vse strani, kot mogočen val vode,

kterega ne more vstaviti nobenega

ovira. Kaj bi se bilo tisti čas zgodilo z osebo, katera bi bila toliko

predprzna, da bi bila stopila pred

množico navdušenih štrajkarjev

rekoč: "Mi nismo še pripravljeni

za boj v doseglo naših pravie.

Stavka se je načakrat različila na

vse strani, kot mogočen val vode,

kterega ne more vstaviti nobenega

ovira. Kaj bi se bilo tisti čas zgodilo z osebo, katera bi bila toliko

predprzna, da bi bila stopila pred

množico navdušenih štrajkarjev

rekoč: "Mi nismo še pripravljeni

za boj v doseglo naših pravie.

Stavka se je načakrat različila na

vse strani, kot mogočen val vode,

kterega ne more vstaviti noben

Slovenska vojna in inozemake vesti.

(Nedeljnik in prva stran)

bitka se je nadaljuje. Ruski napadi v pogorju Hatega so bili odbiti.

Dunaj, 4. okt. — (Uradno).

Pravljice Rumunec blizu Petrosa-

je bil ustanovljen. Pri Ba-

niku so avstrijske čete nače-

te se morati protinapad, ki jih

močko postil nazaj.

Bukarešti, 4. okt. — (Uradno). V

guril in Hargita smo u-

čili 33 avstrijskih častnikov in

zlorabili vplivili smo tudi več

materijala. V svojem umi-

ju proti Kaneni so Avstrije-

vili v naših rokah 300 ujetnik-

ov in pet strojnih pušk v dolini

Olt. Naše čete zdaj napad-

je Avstrije in Nemce v gora-

ščoku na desnem bregu Ol-

V dolini Jisil prieje sovra-

zomljene protinapade. V

čim gore Oboroka se vrže vro-

čje in tam se sovražnik poslu-

stuje s strupenih plinov. Pri Oršavi

so odbili sovražni napad.

NOVI VEPEHI SRBOV.

London, 4. okt. — (Uradno).

Bogari so ostavili več pozici-

v okolici Starkovgrada in reke

ki so se umaknili pred srbi-

mi napadi. Srbske in fran-

če so okupirale Sevec, Pe-

ve in Urbanec severnoiztočno

Florine in Jeniko na desni

ki Bogari so napeli vse sile na

naklakško planjavo, toda Sr-

bi so bili in v svojem proti-

napadu okupirali važno, utrjeno

je Kočevje, ki se nahaja

miljo za gorami Kajmaka-

šča. London, 4. okt. — Iz Soluna javi-

ja, da so Bogari transferirali

in deseto divizijo svoje ar-

me iz Dobrudže v Macedonijo,

rekupirajo pogorje Kajmaka-

šča, ki ga smatrajo za ključ do

teh dolin.

Pariz, 4. okt. — (Uradno). V

četrti artillerijskega ognja

tribu južno od Kajmakašča,

je pomenil nepotrebno izgubne

naše čete, smo se umaknili v

čimško dolino. Iztočno in za-

čim od Florine se vrže vroči

čni boji. Na obeh stra-

Vardarja so tudi topniške

čete, ki so posebno hude južno

Duranskega jezera. Na front-

ki Strameci se nadaljuje arti-

čni bojevanje.

RUSKA OFENZIVA.

Petrograd, 4. okt. — (Uradno).

Ino so se izvršili Nemeji mo-

nad iztočno od Novo Alek-

androvske, toda naše čete so jih

zatele nazaj. Na črti Seret-

čki-Ostački je bil odbit pol-

ni napad sovražnika. Voko-

Zatureev, Volasadovskaje in

čim (Volinija) se vrže vroča

ča. Tam smo osvojili del so-

nih pozicij. Bitka se nadaljuje

med Narajuvko in Zlato Li-

Sovažnik je bil precej po-

ščan v tem okolišu. Pri Na-

čki smo odbili protinapad z

čim izgubili Turkov. Tam

Skupno število ujetnih

je v zadnjih treh dneh bojeva-

je bilo 5000 mož, med katerimi

je bilo 400 Nemeev.

Berlin, 4. okt. — (Uradno). Iz

četa generala Lisingena poro-

čajo: Turki so napadli ruske

čete v Perziji, ki so taborile južno

od Sakiza, 50 kilometrov iztočno

od Saudsbulske, in jih razpršili.

Sakiz smo okupirali 27. septem-

bera.

Grki kabinet bodo zakrali.

London, 4. okt. — Iz Atene po-

ročajo: je sklenil kralj s svoji-

mi političnimi svetovalci pridrža-

ti Kalegoroupolosa in reorganizirati

prejšnji kabinet. Kralj je

sprejel resignacije vseh ministrov

razen Kalegoroupolosa in ministrin

za zunanjine zadeve. Venizelosova

stranka zdaj upa na zmago, ker

novi ministrstvo bo brez dvojne

zastavljeno izključno iz pristavev

zavestnikov, kar znači vojno.

Medtem se pripravlja Venize-

los na pot na otok Mitilene, kjer

bo ustanovil sedež revolucionarne

vlade.

Anglija proglaša trgovske subma-

riške na bojne ladije.

London, 4. okt. — Angleška

vlada je danes razglasila, da so

neški podvodne trgovske ladije

kakor je "Deutschland", bojne

ladje in vsled tega da nimajo prav-

no iztočno od Brzezany. Profina-
pad neških, avstrijskih in turških
čet je bil uspešen.

Dunaj, 4. okt. — (Uradno). Se-
verno od Bohorodčanov so Rusi
poskušali prekoraciči Bistrico pri
Sofotvini, toda ni se jih posrečilo.
Ruski napadi južnoiztočno od
Brzezany so bili odbiti. V Voli-
niju so Rusi napadli v gostilnah
na sedaj od prelaza Rhoten-
ščinu, ki je bilo ustavljeno. Pri Ba-
niku so avstrijske čete nače-
te se morati protinapad, ki jih
močko postil nazaj.

Bukarešti, 4. okt. — (Uradno). V
Hargit in Hargita smo u-
čili 33 avstrijskih častnikov in
zlorabili vplivili smo tudi več
materijala. V svojem umi-
ju proti Kaneni so Avstrije-

vili v naših rokah 300 ujetnik-
ov in pet strojnih pušk v dolini

Olt. Naše čete zdaj napad-

je Avstrije in Nemce v gora-

ščku na desnem bregu Ol-

V dolini Jisil prieje sovra-

zomljene protinapade. V

čim gore Oboroka se vrže vro-

čje in tam se sovražnik poslu-

stuje s strupenih plinov. Pri Oršavi

so odbili sovražni napad.

BOJI OB SOMI.

London, 4. okt. — (Uradno). Sovražnik je bil včeraj počuščen iz Faucourt L'Abbaye in kraj je zdaj docela v naših rokah. Ponoči je močno bombardiranje na naši fronti južno od Anere. Drugače je položaj neizprenjen. Deževno vreme, ki traja že 48 ur, zelo ovira bojevanje.

Pariz, 4. okt. — (Uradno). Med Morvalom in gozdom St. Pierre — Vaast so naše čete okupirale zelo utrjeno obrambno črto Nemecov; 200 ujetnikov je prišlo v naše roke. Ob cesti med Bapaumom in Peronoma so se vršili lokalni spopadi. Severno od Rancourta smo vzeli važen zakop, v katerem smo zajeli 120 Nemcev. Južno od Some se vrši vroči bombardiranje z kopnimi mortarji.

Berlin, 4. okt. — (Uradno). Bitka severno od Some se nadaljuje. Severno od Thiepvala in zpadno od Courelette smo iztrgali Angležem del zakopa v vplenili več strojnih pušk. Vroči boji so bili med Le Sarson in cesto Ligny-Thilly-Flers. Angleži so plačali z draga ceno pozicije, ki so jih osvojili na obeh straneh Eaucourta L'Abbaye. Naša artilerija je odbila štiri napade med Geudencourtom in Morvalom. Francoski napadi na cesti Sainilly-Rancourt, kakor tudi na gozd St. Pierre-Vaast, ki so bili sprva uspešni, so se kmalu razblinili pod ognjem naših topov.

ITALIJANI SO VELKI DRUGO GORO.

Rim, 4. okt. — (Uradno). V Karnskih Alpah med goro Cogliana in Pizzocollina smo s pomočjo obsežajočega manevra odrezali Avstrije od visokega vrha, kjer so imeli svoje pozicije; splezali smo na vrh, ki je 2786 metrov visok. Sovražnik je tam ostavil puške, manucijo in drugi material. Na čelu doline Ciamon-Brenta so naše čete plezale po višinah kljub temu, da so bile pod sovražnim ognjem, in okupirale drugi vrh Col Brionca, ki je 2604 metre visok. Napadi na naše pozicije na slemenu gore Sief so bili odbiti.

Dunaj, 4. okt. — (Uradno). Vrčne iztočno od Gorice in pozicije na kraški planoti so pod neprestanim in vročim ognjem iz sovražnih topov. Bersaglieri so s svojimi opetovanimi napadi na Col Brionca in v dolini Piecolo končno osvojili naša razdrta defenzivna dela, ali s protinapadi smo jih zopet rekovirali.

RUSKA SMOLA V PERZILI.

Berlin, 4. okt. — Iz Carigrada poročajo: Turki so napadli ruske čete v Perziji, ki so taborile južno od Sakiza, 50 kilometrov iztočno od Saudsbulske, in jih razpršili. Sakiz smo okupirali 27. septem-

bera.

Grki kabinet bodo zakrali.

London, 4. okt. — Iz Atene po-
ročajo: je sklenil kralj s svoji-
mi političnimi svetovalci pridrža-
ti Kalegoroupolosa in reorganizirati
prejšnji kabinet. Kralj je
sprejel resignacije vseh ministrov

razen Kalegoroupolosa in ministrin

za zunanjine zadeve. Venizelosova

stranka zdaj upa na zmago, ker

novi ministrstvo bo brez dvojne

zastavljeno izključno iz pristavev

zavestnikov, kar znači vojno.

Medtem se pripravlja Venize-

los na pot na otok Mitilene, kjer

bo ustanovil sedež revolucionarne

vlade.

